

PŘEDMLUVA

OD MÉ REZIGNACE z vedoucího sboru svědků Jehovových uplynulo několik let. Vedoucí sbor, jehož jsem byl členem, v mezinárodním měřítku řídí a ovládá nejenom uctívání, ale v pozoruhodné míře i myšlení, způsob vyjadřování a samotné životy miliónů příslušníků tohoto náboženského hnutí. Příčiny, které vedly k rezignaci, a následné události, jejichž důsledkem bylo mé vyloučení z tohoto hnutí, jsou podrobně vyličený v knize *Krise svědomí*. Tato kniha končí těmito slovy:

Jsem vděčný za to, že jsem mohl učinit dostupnými informace, které podle mého soudu mají všichni právo znát. Zdaleka ovšem nebylo řečeno vše, co by mohlo vést k úplnému vyličení skutečnosti. Čas, běh mého života a okolnosti v něm mi mohou, ale také nemusí dopřát podrobnější vysvětlení. Bez ohledu na to, co se stane, jsem teď spokojen s tím, co jsem mohl napsat, a ponechávám zbývající v Božích rukou.

Tehdy mi bylo 61 let. V letech, které od té doby uplynuly, jsem dostal doslova tisíce dopisů z celého světa. Tisíce lidí z celého světa se mnou mluvily prostřednictvím telefonu. Mnozí kdysi byli svědkové Jehovovi. Ale téměř stejné množství stále ještě mezi svědky Jehovovy patřilo. Ti, kteří se mnou navázali kontakt, představovali nejširší spektrum organizačního uspořádání. Kontaktovali mě lidé, kteří v minulosti v organizaci zastávali významná postavení. Jiní taková postavení stále ještě zastávali v době, kdy se mnou navázali spojení. Volali a psali průkopníci, zvláštní průkopníci, misionáři, služební pomocníci, starší a dozorcí: městští, krajští, oblastní a dozorcí odboček. Stovky z nich patřily dříve či právě v době kontaktu mezi pracovníky brooklynského ústředí, ústředí jiné země, nebo sloužili jako misionáři po celém světě. V knize používám některé z jejich výroků nebo dopisů. Uvádím jejich myšlenky ne proto, abych se dostal do lepšího světla, ale abych přesně uvedl jejich starosti, jaký přístup k řešení problémů chápali jako správný, a také aby čtenář mohl lépe posoudit, jakými lidmi dotyční byli.

Obecně lze s jistotou říci, že jejich slova potvrdila názor, podle kterého informace uvedené v knize *Krise svědomí* vyplnily důležité mezery v mnoha oblastech dříve zahalených rouškou tajemství. Například: o čem mluví členové vedoucího sboru při svých zasedáních, jak a kdo rozhoduje o podstatných naukových nebo administrativních otázkách, a jakým způsobem se připravuje písemný materiál, který je zásadním duchovním pokrmem pro jednotlivé svědky Jehovovy. Tyto otázky dělaly starosti mnoha svědkům, včetně těch v odpovědném postavení. Téměř všichni ale shledávali, že mohou jen obtížně poskládat celou mozaiku dohromady. Kniha *Krise svědomí* přinesla fakta, která pro mnohé z nich nebyla předtím vůbec dostupná. Uvedené informace jim tak posloužily jako „katalyzátor“, který objasnil jednotlivé dílčí problémové prvky, urychlil a umožnil jejich pochopení celkového modelu a výrazně přispěl k pochopení toho, proč takové problémy v organizaci vůbec existují. Toto objasnění mělo za následek osvobození mnoha jednotlivců od nesprávného pocitu viny, jenž v nich vzbuzoval koncept, podle kterého je možné sloužit Bohu jedině a pouze ve spojení s organizací, přesněji s organizací Strážná věž. K jejich osvobození došlo tehdy, když si uvědomili, že nikdo není zatracen Bohem jen proto, že ho Společnost Strážná věž vyloučila ze svých řad, nebo proto, že již dále její nátlak nemohl snášet a sám raději odešel.

Tuto situaci dokresluje dopis, který napsal jistý muž z Austrálie, jenž spolu se svou manželkou strávil 40 velmi aktivních let ve Společnosti Strážná věž. Protože se ale nemohli

vyrovnat s určitou naukou a předepsaným způsobem jednání, organizace je v roce 1984 zbavila pospolitosti. Napsal:

Moje rodina mě požádala, abych Vám jejím jménem vyjádřil hlubokou vděčnost za nesmírnou pomoc, kterou jsme dostali prostřednictvím knihy *Krise svědomí*. Při jejím čtení jsme si jasněji a v plné šíři uvědomili, v čem spočívají problémy, které nám po mnoho let působily tolik starostí a úzkostí. Můj syn a jeho žena byli z hnutí vyloučeni v roce 1986, protože neodsoudili naše postavení mimo společenství a nezřekli se nás. ...

Tato kniha značnou měrou přispěla k tomu, že naše rodina dokázala držet pospolu během nejhorší krize v našem životě, která začala, když jsme se přestali ztotožňovat s naším náboženstvím. Kromě toho jsme se na základě jejího přečtení mohli v duchovním ohledu postavit na vlastní nohy a založit naše rozhodování v mravním ohledu nikoli na diktátu Společnosti, ale na našem charakteru.

Jedna mladá žena, která strávila mnoho let jako pravidelná „průkopnice“, a později žila a pracovala v ústředí Strážné věže v Brooklynu, píše o tom, jaké hluboké starosti nastanou pro někoho, kdo opouští postavení „věrného člena organizace“ a začíná žít s Bohem sám za sebe. V dopise zaslaném z Pensylvánie čteme:

Když jsi popisoval, co se odehrávalo, a to jak na osobní, tak organizační úrovni, začaly se mi otevírat oči a uvědomila jsem si, že mnohé z toho jsem pociťovala během všech těch let. ...

Musela jsem si ale přečíst tvoji knihu, abych plně pochopila, jaký nesmírný vliv organizace měla na můj život, a to dokonce i tehdy, když jsem se od ní oddělila. Cítila jsem se ztracená a nehodná jakéhokoli osobního vztahu s Jehovou a Kristem, protože už za mnou nestála naše organizace. Po dlouhé, velmi dlouhé době vnímám nyní svoji svobodu uctívat Jehovu prostřednictvím Ježíše, a nikoli prostřednictvím organizace. Svobodně a s volností přicházím nyní k Jehovovi v modlitbě, a Jemu také sloužím. Pláču radostí, a moje srdce už netíží žádná bolest.

V jejím dopise pak následují řádky, které oceňují způsob, jakým kniha byla napsána. V souladu s tím, co jsem napsal dříve, rozhodl jsem se jej uvést proto, abych na něm ukázal, co jej spojuje s mnoha jinými dopisy: ti, kdo je píší, nejsou nijak zaujati pomstychtivostí a netouží se ospravedlnit. Naopak, z jejich projevu je patrná náklonnost k těm, kteří stále ještě v organizaci setrvávají. Dopis pokračuje následovně:

Velmi na mě zapůsobil styl, ve kterém jsi psal svou knihu. Je zcela patrné, že jsi cítil a stále cítíš náklonnost ke všem bratrům a sestrám. Necítíš hořkost a neobhajuješ sám sebe. Předkládáš fakta, jak jim rozumíš, a chceš přitom být laskavý a soucitný do nejvyšší možné míry. Během let strávených v organizaci jsem se setkala s několika mimořádně kvalitními lidmi. Také na mnoho vlastních zkušeností a příhod vzpomínám se štěstím a s vděčností. Rovněž mnohé z toho, co organizace učí, je založeno na Bibli a pevně to zůstává hluboko v mém srdci. Oceňuji vše dobré, čeho se mi dostalo. Na druhou stranu není sporu o tom, že jsem sama na sobě i na svém okolí viděla a prožívala neblahé důsledky toho, když organizační stanovy určují lidskému svědomí, co má dělat, a Bible je tak odsunuta do pozadí. Taková situace má hluboce neblahé důsledky pro život každého: mužů, žen i dětí.

Z dopisu jiné ženy pocházející ze Středozápadu USA je patrný „pocit marnosti“, který prožívala:

Odešla jsem z organizace v roce 1980, tedy neudělala jsem nic jiného, než že jsem přestala chodit na shromáždění. Ale jak si asi dokážeš představit, pokoj mi dopřán nebyl. Moje matka mi v roce 1981 napsala, že se se mnou nemůže stýkat, protože už nechodím na shromáždění. Moji bratři vzápětí následovali její příklad.

V lednu 1983 tragicky zahynula naše dcera. Moje matka nepřišla na pohřeb a neposlala ani kondolenci. Dnes vychovávám čtyři děti své dcery a tato trpká zkušenost mi ukázala, kdo patří mezi mé skutečné přátele. Lidé, které jsem vůbec neznala, mi poskytli útěchu a pomohli mi s výchovou dětí. Přispěli mi finančně, nelitovali času ani jiné námahy, aby mi pomohli. S hlubokou pokorou a vnitřním studem si uvědomuji, že to jsou ti samí lidé, na něž jsem se po tolik let dívala spatra, protože nepatřili mezi svědky. Jejich láska vůči mně se ale kvůli tomu nijak nezmenšila. Tisíckrát jsem již od té doby litovala každé chvíle, kdy jsem je v minulosti od sebe odháněla, protože to z našeho pohledu byli jenom „světáci“.

Byla jsem pokřtěna v roce 1946, ale někdy kolem roku 1971 jsem si začala uvědomovat, že se v mnohém se skutečným křesťanstvím pouze mímám. Znovu jsem studovala Bibli a přitom si uvědomovala, že v ní nenalézám žádnou podporu pro řadu věcí, které se ve sborech odehrávají. Přibližně v téže době jsem četla knihu Milтона Kowitze *Fundamental Liberties of a Free People (Základní práva svobodného národa)*. Začala jsem se ptát, jak je možné, že ačkoli na základě ústavy Společnost Strážná věž bojuje za svá práva, sama přitom upírá tatáž práva ostatním – ústavní svobodu vyjadřování, nárok na soukromí a další. Nemohla jsem nalézt žádný prostor pro svědomí jednotlivce. Muži ve sboru, s výjimkou jednoho nebo dvou, více usilovali o získání autority nad druhými než o to, aby v modlitbě hledali skutečnou rozlišovací schopnost. Komentáře na shromážděních pouze papouškovaly to, co bylo napsáno ve Strážné věži. Nenalézala jsem žádný soucit se slabými, pouze vše ovládající tlak „jak udržet organizaci čistou“.

Již jsem zapomněla mnohé z toho, co se odehrálo, nepamatuji si konkrétní jména ani data, a proto nemohu psát s takovým důrazem jako ty. Ne že bych procesu zapominání litovala. Naopak, jsem ráda, že se mnohé „vzpomínky“ vytrácejí.

Snad ještě k jedné věci. Jenom velmi těžko se skláním k modlitbě. Ačkoli bych si to velmi přála, nevím, jak si mám vytvořit osobní vztah s Bohem a Kristem. Vždy, když se chci pomodlit, vytanou mi na mysli zranění, která mi organizace způsobila. Poté, co jsem přečetla Tvoji knihu, jsem náhle v kuchyni pocítila nesmírnou lítost nad těmi, kteří tolik potřebují odvahu, že jsem se spontánně začala modlit, aby jim Bůh pomohl. Po dlouhé době to byla z mé strany opravdová modlitba. Děkuji.

Mnoho lidí, kteří mi psali, nemělo se svědky Jehovovými vůbec nic společného, ale prožívali podobný boj se svým svědomím ve svém vlastním náboženství. Typickou ukázkou této skupiny lidí je následující dopis manželského páru z Kalifornie:

Nedávno se nám dostala do rukou Vaše kniha *Krise svědomí*, a to, že jsme ji objevili, nás doslova nadchlo. Chceme Vám poděkovat za to, s jakou zdrženlivostí a důstojností píšete o záležitostech, ve kterých mnozí nenalézají nic jiného než zahořklost nebo touhu po senzacích. Vaše zkušenost má pro nás svoji vlastní palčivou příchut' – nedávno jsme opustili mormonskou církev, ve které jsme vyrůstali, abychom mohli uctívat Otce „duchem a pravdou“, nezatížení „příkázáními a učením lidí“. Mnohé z toho, co píšete, je naším vlastním příběhem. ...

Ještě jednou Vám děkujeme za Vaše odvážné svědectví o projevené Boží milosti. Ať Vás i nadále uchovává v úkrytu své uzdravující moci.

Já osobně se nedomnívám, že by napsání mé knihy vyžadovalo zvláštní projev odvahy. Napsal jsem ji z přesvědčení, že lidé mají právo dozvědět se o věcech, ke kterým běžně nemají přístup. Z mnoha set reakcí na moji knihu mně přinášejí největší uspokojení ti, kdo popisují, že se více přiblížili svému nebeskému Otci a jeho Synu, a že se obnovila a

posílila jejich víra a důvěra. Co mě také velmi těší, jsou jejich komentáře o tom, že knihu shledávají prostou zahořklosti a zlomyslnosti. Necítím vůbec žádnou zášť nebo zlobu vůči svědkům Jehovovým a jsem upřímně rád, že to, co jsem napsal, je tak také pochopeno. Zlobné a potměšilé útoky, kterými někteří častují celé hnutí, jeho vedoucí osobnosti nebo jednotlivce, nebo výroky, které jsou sarkastické a škodolibé, mi nepřinášejí žádné uspokojení. Naopak.

Domnívám se, že ti, kteří si myslí, že podstata problémů spočívá v jednotlivých členech organizace či v jejich vedoucích osobnostech, ve skutečnosti nerozumí tomu, o co se zde jedná. Žil jsem mezi svědky téměř 60 let a bez váhání mohu prohlásit, že jsou ve své víře stejně upřímní jako lidé kteréhokoli jiného náboženství. Osobně znám členy vedoucího sboru, a i když to nemohu říci o všech z nich, vím, že převážná většina jsou ve své podstatě lidé čestní a laskaví, kteří jednají tak, jak si myslí, že jednat mají, a jak jednali ostatní před nimi. Jsou strážci odkazu minulosti, a v jejich očích a myslích „ORGANIZACE“ splývá s Bohem a Kristem a nelze ji od nich oddělit.

Nicméně omyl *je* prohlašován za pravdu, a konkrétní skutky *vedou* k tomu, že učení a život Ježíše Krista jsou překrucovány a zkreslovány. Ti, kdo se na tomto klamání podílejí, každý sám za sebe, ponесou svůj díl odpovědnosti. Ale osoby zde nejsou jádrem problému. Závažným problémem a skutečným nebezpečím jsou spíše než samotní lidé nauky a celkové chápání víry jako takové. Tady vidím primární zdroj mylných výkladů, chybných přístupů a postojů a bezcitných skutků, které následují.

Do organizace svědků Jehovových vstupují různí lidé z mnoha rozličných důvodů. A mnozí, doslova statisíce různých lidí zase z rozličných důvodů organizaci opouští. Někteří z nich odcházejí, jak to pojmenoval jeden z bývalých svědků, „ze všech možných a téměř vždy špatných důvodů“. Směr, kterým se poté vydají, může poskytnout jakési vodítko k pohnutkám jejich odchodu, ale není to vodítko zcela směrodatné. Mnozí lidé procházejí přechodným obdobím, které se v důsledku ztráty všech iluzí vyznačuje nejistotou nebo pochybami úplně o všem. Jsou dočasně vláčeni životem, a teprve když se zotaví z této fáze, dá se jasně říci, co opravdu spočívalo nebo spočívá v hloubi jejich srdce.

Následující skutečnost se nicméně zdá být zcela zřejmá. Dojdeme-li k přesvědčení, že náš náboženský systém obsahuje závažné chyby, neznamená to ještě, že se automaticky stáváme svobodnými lidmi. Rozeznat omyl v mnoha případech nestačí. Je životně důležité také chápat, *proč* jsme vůbec kdysi takovému omylu uvěřili, a jaká a kde konkrétně byla *chyba ve způsobu dokazování*, která nás přiměla v ten který omyl věřit. Bez tohoto důkladného prozření daleko nepokročíme a nevytvoříme si pevný základ pro trvalou křesťanskou svobodu. Je totiž velmi snadné jeden chybný systém opustit, abychom vzápětí byli pohlceni, pravda, zdánlivě jiným, ve skutečnosti ale totožným systémem, jehož jediná odlišnost spočívá v tom, že sice hlásá jiný nerozum, nicméně disponuje stejně záludnou argumentací jako systém předcházející.

Mnozí ze svědků Jehovových se zklamali v naukách nebo předpovědích, které byly plané. Jiné odradila tvrdost některých organizačních opatření nebo neustálý tlak více a více se podílet na úmorných a jednotvárných, předem daných činnostech, jejichž vykonávání je pramálo duchovně povznášelo. Pro opravdové procitnutí je ale nezbytně nutné vědět, kde jsou a kam až sahají kořeny takových falešných představ, co se může jevit jako přitažlivé na autoritářských metodách vedení, a rozpoznat marnost jednání podle předepsaného náboženského plánu. Jsem přesvědčen, že takové důkladné procitnutí a zároveň plné otevření se věcem lepším a opravdovějším není možné, aniž by člověk zároveň plně nedoceňoval, které biblické učení se k dané tématice vyjadřuje. Je přitom smutnou skutečností, že běžný svědek Jehovův nikdy nebyl a nebude veden k tomu, aby rozvíjel schopnost samostatně uvažovat nad Biblií. Svědkové jsou naopak vedeni k přijímání a memorování informací, které organizace pokládá pro své členy za prospěšné a nezávadné, a za takovou automatickou

podřízenost jsou svědkové také chváleni. Hlubavé otázky, jedna z nejmocnějších zbraní, které má lidská mysl k dispozici, jsou chápány jako důkaz klopýtání ve víře a jako znamení toho, že tazatel má potíže přijmout jediný Bohem schválený sdělovací prostředek.

Je nutné vyjádřit se ještě k jednomu významnému aspektu celé záležitosti. Mnoho lidí usiluje pouze o negativní formu svobody. Jejich cílem je osvobodit se *od něčeho*, chtějí se osvobodit od pocitu, že musí vyznávat víru v určité nauky, účastnit se určitých aktivit nebo se podřizovat určitým organizačním postupům. Chtějí se osvobodit od všech těchto věcí, které jsou vždy vyžadovány církevní autoritou.

Takový cíl může být sám o sobě žádoucí a v pořádku, protože jeho realizace může přinést uvolnění z útlaku, který některá omezení způsobují. Dosažení tohoto cíle může rovněž znamenat, že mysl a srdce člověka přestanou být kontrolovány jinými lidmi, protože taková kontrola je vždy jasně nekřesťanská. Ale i když se toto podaří, křesťanskou svobodu to nepřinese. V případě křesťanské svobody se totiž jedná o pozitivní svobodu – tedy nikoli pouze o svobodu *nekonat*, ale naopak, o svobodu *konat* a *být* vzhledem k člověku, kterým jsme v našem srdci a naší mysli. Spíše než abychom pouze opustili náboženský systém, o kterém víme, že je pochybený, jedná se o to, jak naložíme s naším životem *poté*, co se od takového systému oddělíme. Teprve poté prokážeme, zda jsme opravdu získali křesťanskou svobodu.

Následující kapitoly této knihy se budou zabývat těmito nesnadnými otázkami a jejich praktickým uplatněním. Látka se bude samozřejmě týkat především osob, které byly nebo jsou nějak spojeny se svědky Jehovovými, ale zásady v ní vysvětlené se týkají libovolného náboženského prostředí. Doufám, že poskytnutá vysvětlení pomohou všem lidem, kteří mají rádi pravdu a chtějí být přijatelní Bohu, a proto zvažují, jak daleko mohou jít ve své bezpodmínečné oddanosti vůči příslušné náboženské organizaci. Nejdůležitějším účelem této knihy je přispět, jakkoli nepatrně, k důvěře v to, že Boží moc nás provede sebevětší krizí, která by snad na nás přišla, když zachováme věrnost sami sobě. Jejím účelem je rovněž rozšířit náš duchovní obzor a napomoci k uspokojivější hloubce života ve službě našemu Stvořiteli, našemu Pánu, Božímu synu a našim bližním.

